

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na eto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 23. marcija 1894.

Politiški oddelek.

Vstajenja dan.

Priroda se po dolgi mrzli zimi začenja zopet probujati v novo življenje. Cvetice poganjajo po logih in travnikih in oglašajo se zopet vesela tičja pesem. Povsod se kaže prerojenje in novo življenje. Povsod zmaga življenje nad smrtjo. Ta vesel čas vzbuja v človeških prsih tudi novo upanje. Sveta katoliška cerkev pa praznuje ta čas praznik vstajenja našega Izveličarja in Odrešenika. Jutri popoldne oziroma v nedeljo zjutraj obhajal se bode s slovesnimi procesijami ta praznik zmage nad smrtjo.

Ta čas spominja pa nas tudi našega narodnega vstajenja in prerojenja. Narod slovenski je tudi stoletja bil tako rekoč mrtev, o njem se ni govorilo in pisalo. Semtertja so se pač našli možje, ki so ga klicali k življenju, ali taki glasi so zopet utihnili in zopet je nastopilo stoletje mrtvega spanja. Slovenski narod je bil že tako rekoč prištet mrtvecem. Mnogi učenjaki že niso vedeli, da se sploh nahaja Slovenec na zemlji.

Pa prišla je tudi za nas vesela pomlad, dan vstajenja. Nikdo ni našemu narodu ponujal roke, da mu pomaga na noge, pač pa so mnogi tiščali kamen, ki so ga bili navalili na grob njegov. Narodna sila je odvalila ta kamen in prikazal se je naš narod kot čvrst mladeneč, vreden, da stopi v vrsto drugih narodov. Čudno in plašno so gledali naši nasprotniki ta dogodek. Nekateri teh kot neverni Tomaži verjeti niso mogli, in ves dogodek bili radi utajili, ali ni bilo več mogoče. Novo oživljeni narod jel je povsod zahtevati svojih pravic, jel je zahtevati, da se mu povrne zemlja, ki mu jo je vzel ošabni tujec. Naš narodni preporod se je vedno širil. Razširila se je slovenska knjiga, razširila se je narodna govorica. Jezik slovenski, ki je bil odrinjen na kmete, in v mestih v hleve in kuhinje, mej hlapce in dekle, oglašil se je zopet v salonu, bil enakopraven z drugimi jeziki. Slovenec je jel nastopati pri raznih prilikah po svojih društvih, in milo slovenska pesem je jela izpodrivati tuje glasove.

Nedavno se je začelo v Ljubljani zidati poslopje, ki ima svetu kazati tudi naš narodni preporod, „Narodni dom“. To je dogodek velicega pomena, ker bode gotovo močno povzdignil narodno zavest in narodni ponos, ter narodno socijalno življenje. Ta dom bode pa zgrajen popolnoma z našimi lastnimi močmi, in bode torej kazal, kaj premore tudi majhen narod, če se kake stvari z vso odločnostjo poloti. To poslopje bode dajalo nekako jamstvo za naše narodno življenje in naš narodni napredek, lahko rečemo, da z grajenjem „Narodnega doma“ nastopi v nekem pomenu nova doba za naš narod. Poživilo bode nam narodne moči.

Sedaj pa po vsej Evropi tudi neki drugi, ki je dolgo bil brezpraven, sili na dan in to je četrti, delavski stan. Po vseh državah je začel zahtevati svojih pravic do poštenega obstanka, pa tudi hoče govoriti v javnem življenju. Tisti, ki so dosedaj imeli besedo v javnem življenju to nekako čudno in boječe gledajo, drugi pa kliče po policiji in vojaški sili, da se delavski stan zopet potlači.

Poslednji čas se tudi v naši Avstriji začenja to gibanje. Postal je že tako mogočno, da so že vladni krogi začeli računati z njim. Bivši ministerski predsednik je bil predložil volilno reformo, ki je odpirala delavskemu stanu široko pot v javno življenje. Toda nastal je mej ko lovodjami nekaterih družih stanov velik krik, ki izvira iz strahu za dosedanje njih predprave. Posebno se je hud krik zaslišal iz tabora plemenitšev. Iz tega strahu so se rodili novi volilni načrti, katerih namen je pa jedino na kak lep način preprečiti, da bi četrti stan ne prišel do svojih pravic. Kaka bode usoda teh načrtov, danes ne vemo. Prav lahko je mogoče, da se posreči najti kako sredstvo, da še za nekaj let odrinejo delavce od javnega življenja, ali za dolgo to ne bode šlo. Ta igra pa tudi ni brez vse nevarnosti. Kdo ve, če se kdaj ne bodo kesali še tisti, kateri sedaj tako tišče kamen, da bi delavec ne vstal iz političnega groba. Z lastnimi močmi bode odrinil kamen, ki morda stare tiste, ki sedaj hočejo preprečiti njegovo vstajenje.

Zgodovina nam kaže kaj žalostne posledice tacega

prizadevanja. Tudi se je skušalo preprečiti, da ne bi sedanji kmetijski in meščanski stan dobil svojih pravic. Nekaj časa je to tudi šlo, ali naposled so pa po vseh kulturnih državah morali odjenjati prejšnji vladajoči stanovi. Sem-tertja je tekla kri. Da so o pravem času kmetu in meščanom dali pravice, pa bi se bila odvrnila velika francoska revolucija, ki je zahtevala toliko žrtev. Ta revolucija naj bode resen opomin za vse tiste, ko dandanes skušajo preprečiti politično in socialno vstajenje delavskega stanu, bodi si na ta ali oni način.

Sedaj je še čas. Z umno postavodajo v političnem in socialnem oziru se lahko preprečijo velike nevarnosti. Motijo se pa, če mislijo, da bodo preprečili vstajenje četrtega stanu. Vstal bode, če tudi proti njih volji, naj kamen, ki je na grobu njegovem, še tako tišče. Vstal bode iz lastne moči in končno bode strl tiste, ki hočejo preprečiti vstajenje njegovo.

Mi Slovenci smo majhen in nepremožen narod in se zato moramo le veseliti vstajenja četrtega stanu. S tem stanom pridobimo le novih narodnih bojevnikov. Zato pa morajo baš naši zastopniki delovati na to, da se pomore tudi temu stanu na noge, da bodo vsi sloji slovenskega prebivalstva stali složni v boji za naše narodne pravice. Posebno pri majhnih narodih se ne sme prezirati noben stan. Kdor pa razmere v Avstriji pozna, bode tudi potrdil, da bode zmaga četrtega stanu, tudi zmaga slovanstva. Nemško in madjarsko gospodstvo v naši državi ne sloni na kaki višji kulturi, temveč le jedino na predpravicah nekaterih stanov, ko se te predprave odpravijo, pa se pokaže pravo slovansko lice Avstrije. Zato pa želimo skorega političnega vstajenja četrtega stanu, ker to bode tudi zmaga nad slovanstvom. Dolgo se to vstajenje tako ne bode dalo odlašati, kamen na grobu se že maje in stražnike obhaja hud strah ter gledajo, kam se izognejo, ko kamen odleti in zmagonosno stopi nov zmagovalec iz političnega groba.

Politični pregled.

Državni zbor je odšel na počitnice. Vladni listi skušajo dokazati, kako blagodejno je vplivala koalicija, ali nimajo kaj pokazati. Zakon o vredbi trgovine na obroke ni delo koalicije, ker se je sklenil brez nje in ravno proti jednemu delu koalicije. Kar se je pa sklenilo za urejenje valute, je pa tako dvomljive vrednosti, da bi bilo pač najbolje, ko bi molčali o tem. Vprašanje o volilni reformi pa se tudi ni kdo ve kaj napredovalo, ker se še državnemu zboru vladna predloga predložila ni. Jediní uspeh je, da se je potrdilo izjemno stanje na Češkem. Na ta uspeh pa pač koalicija ne more biti posebno ponosna. Nadalje se pa to proglašja za uspeh koalicije, da so Mladočehi imeli nekaj mirnejših govorov, kar je pa le posledica tega, da je Plener nekako se jim laskal. Lepa beseda, lepo mesto najde. Sicer pa Mladočehi od svoje politike še niso dosti odstopili.

Ogerski državni zbor šel je na velikonočne počitnice, ne da bi bil končal generalno debato o civilnem zakonu. Glasovanje bode torej še le v aprilu. — Ker ima pa ta načrt zakona mnogo paragrafov, bode specijalna debata trajala gotovo več tednov. Opozicija nalašč stvar zavlačuje, ker se na-

deja, da se morda ta čas kako razmere zasučejo. Posebno ni verjetno, da bi skrajna levica dolgo hodila z vlado. Če se posreči vsa stvar tako zavleči, da se skrajna levica spreje vlado, pa je civilni zakon pokopan. Največja težava dela vladi vprašanje zastran Košuta, za katerega zahtevajo skrajni leviciarji državni pogreb. Za nje je to vprašanje tako važno, da so pripravljeni vreči vlado, če se ž njimi ugodno ne pogodi v tej stvari. Vidi se torej, da se bode najbrž le temu zahvaliti, če pade civilni zakon, da je vprašanje o Košutu prišlo na dnevni red.

Hrvaški Srbi so po sklepu karloviškega cerkvenega shoda v deželnem zboru zahtevali, da se zanje osnujejo posebne verske šole, katere bi pa plačevale občine. Vlada se je odločno uprla temu predlogu. Čudno je pa, da ta srbski predlog pobijajo nekateri, ki se naudušujejo za versko šolo v tostranski državni polovici. Srbi so zahtevali za svoje šole jedino to, ker so zahtevali škofje v avstrijski gospodski zbornici, da se šole podrede cerkvenim oblastvom. Mi bi bili sodili, da bodo ti ljudje zahtevali, da se ugodni srbskemu predlogu, in še hkrati tudi katoliške ljudske šole tako podrede cerkvenemu oblastvu. Jedino to bi bilo dosledno, ne pa zabavljati proti Srbom, zahtevajočim versko šolo. Tako bode vsakdo sodil, da njim baš za versko šolo ni toliko, temveč imajo pri tem druge namene. — Sicer pa menda ta stvar ne bode motila dobrih odnosov mej Srbi in vladno stranko na Hrvaškem.

Guverner hrvaškega Primorja. — Reški guverner je poslednji čas se začel imenovati guverner ogerskega hrvaškega Primorja. Ta naslov je popolnoma nasproten hrvaško-ogerski nagodbi. Tudi se reški guverner vedno bolj zanima za hrvaško Primorje. Na svojih potovanjih je ogledoval šole po hrvaškem Primorju in sploh se obnašal, kakor bi njegova oblast ne bila omejena samo na Reko in na morske stvari. Guverner seveda vsega tega ne dela na svoje roke, temveč po naročilu iz Budimpešte. To se vidi že iz tega, da zagovarjajo postopanje njegovo vsi ogerski vladni listi. Madjari hočejo si počasi prilastiti vse hrvaško Primorje. Če Hrvatje ne bodo previdni, pa jim naposled Madjari odvzamejo še Primorje. Velik del primorskega prebivalstva so že dobili na svojo stran, obetajoč mu razne ugodnosti, ako pride pod ogersko vlado. Vsa stvar je pa za Hrvaško velicega pomena. Njeno blagostanje je odvisno od tega, da ima pot do morja.

Nemčija. — Državni zbor je sprejel trgovinsko pogodbo z Rusijo. To je bilo tudi pričakovati, kajti vsak dobro misleči nemški državljani bo menda sprevidel, da je taka pogodba s sosedno rodovitno Rusijo neobhodno potrebna.

Bolgarija. — Knez je pomilostil metropolita Klementa. — Kneginja je precej bolna, vendar so se izrekli zdravniki, da ni nevarnosti.

Srbija. — Razmere v Srbiji so vse pri starem Milanu zaukazuje, drugi pa slušajo. Kam bodo s tem pritirali, se ne ve. Ker je namen Milanov, liberalnemu ministerstvu zopet na krmilo pomoči, zjediniti so se menda radikali in naprednjaki v edno stranko, le da ta namen Milanov pri prihodnjih volitvah preprečijo. — Govori se, da sedanji ministerski predsednik odstopi in da sestavi Ribarac novo, čisto liberalno vlado. — Listi prijavljajo sklep škofijske sinode, po katerem se razveljavlja ločitev kraljevih starišev po pokojnem metropolitu Teodoziju in proglašja dne 5. oktobra 1875. l. sklenjeni zakon veljaven. Kraljica Natalija se pričakuje v Beligradu.

Rumunija. — Minoli teden sklicala je narodno-liberalna stranka v Bukareštu velik shod, na katerem se je odločno govorilo proti kralju in sedaj vladajočemu ministerstvu. Po shodu je ljudstvo demonstriralo pred kraljevo palačo. Razgrajajoče občinstvo pregnali so s tem, da so začeli iz brizgalnic brizgati vodo nanj. Ta sicer samo na sebi brez zlih posledic minola rabuka je sicer pri kraju, toda konstatovati se more, da je